

Степаненко Н.О.

К.е.н., доцент

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

МЕТОДИ І ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Світові економічні кризи показують що ринкова економіка не здатна розвиватися в режимі саморегулювання. Існує необхідність вишукування методів державного впливу на економіку, які дозволяють забезпечити рівноважний її розвиток без глибоких криз і потрясінь.

Державне регулювання економіки - це система заходів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру по стабілізації та пристосуванню економіки до умов, що змінюються. Свої регулюючі функції держава виконує, застосовуючи різноманітні методи і форми впливу на економіку. Виділяють економічні і адміністративні методи державного регулювання та два основних види регулювання - економічний лібералізм і економічний дирижизм.

Реформи, що здійснюються сьогодні в країнах, покликані змінити характер участі держави в господарській діяльності, зменшити частку державної власності, створити економічні умови для забезпечення високої ділової активності. Але будь-яка масштабна акція вимагає скрупульозної підготовки та виваженості.

Таким чином, державне регулювання можна визначити як вплив держави на відтворювальні процеси в економіці відповідними засобами з метою зорієнтувати суб'єктів господарювання і окремих громадян на досягнення цілей і пріоритетів державної політики суспільного розвитку.

Державне регулювання - це майже всі функції держави, пов'язані з економічною та економіко-соціальною діяльністю і покликані забезпечити умови функціонування ринкової економічної системи. Без регулюючого впливу держави не можна здійснити структурні перетворення, модернізацію матеріально-технічної бази певних галузей. Таким чином, в сучасній системі ринкових відносин повинні бути органічно поєднаними вільна конкуренція і способи її державного регулювання (рис. 1.3). Ігнорування будь-якої з цих складових призводить до негативних наслідків: монополізму, інфляції, спаду ділової активності суб'єктів економічної діяльності.

Дуже важливо, щоб дії держави були спрямовані на усунення лише негативних явищ позначених відносин. Ні в якому разі вона не повинна порушувати внутрішньо-ринкові зв'язку або протидіяти їм. В умовах ринкової економіки не можна директивно розподіляти виробничі ресурси і споживчі товари адміністративного контролю над цінами, тотального директивного планування, що характерно для авторитарно-бюрократичної системи. Ринкове середовище в таких умовах руйнується, що призводить до державного монополізму і директивної економіки. Методи державного регулювання ринкової економіки можна об'єднати в дві групи: адміністративні (прямі) та економічні (непрямі).

Економічні засоби державного регулювання підрозділяються на засоби грошово-кредитної і бюджетної політики. До основних засобів

грошовокредитної політики відносять: регулювання облікової ставки; встановлення і зміна розмірів мінімальних резервів, які фінансово-кредитні інститути країни зобов'язані зберігати в Центральному Банку; операції державних установ на ринку цінних паперів.

За допомогою цих інструментів держава прагне змінити співвідношення попиту і пропозиції на фінансовому ринку в бажаному напрямку. Застосування цих методів залежить від соціальних, економічних, історичних, політичних умов, стану розвитку та структури економіки країни. Тому механізм державного регулювання економіки в кожній країні має свої особливості.

Держава як гарант економічних свобод здійснює адміністративний вплив на ринок на всіх рівнях управління. Організуючий вплив на ринок держава здійснює передусім шляхом розробки законів і контролю над їх дотриманням усіма господарюючими суб'єктами. До основних методів належать: впровадження антимонопольного законодавства, контроль цін і якості продукції завдяки системі державного ліцензування виробництва товарів; обмеження вивезення деяких товарів в інші країни. Держава є гарантом грошової одиниці, тому контролює обіг грошей. Уряд щорічно визначає мінімальний розмір заробітної плати, що сприяє регулюванню ринку праці.

Для захисту внутрішнього продовольчого ринку держава вводить обмеження на ввезення певних товарів, наприклад значно підвищує ставки мит або вводить найдієвіші засоби захисту - компенсаційні збори, розмір яких визначений як різниця між внутрішньою ціною імпортованого продукту і ціною на ринку, з якої він поступає. Ці збори встановлені для досить широкого асортименту товарів, перш за все таких, які в достатній кількості виробляються в країні.

Виконання державою регулюючих функцій в умовах ринкової економіки забезпечує досягнення балансу економіки на макрорівні, проведення ефективної грошово-кредитної політики, соціальний захист малозабезпечених верств населення. Без регулюючого авоздействия держави не можна здійснити структурні перетворення, модернізацію матеріально-технічної бази деяких галузей.

Будь-яка ринкова економіка не може існувати і функціонувати без державного регулювання. Неконтрольовані ринкові процеси є руйнівними для суспільства і природи. Тому ринкова економіка потребує регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Степаненко Н.О. Умови інтеграції України до європейського союзу/ Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності»/ За загальною редакцією д.е.н., проф. Аванесова Н.Е., к.е.н. Криворучко Г.В., ас. Сергієнко Ю. І. – Харків: ХНУБА, 2020. - с. 229-231.
2. Машченко М.А. Державно-приватне партнерство як механізм забезпечення інвайронментальної безпеки соціально-економічних систем // Проблеми адаптації соціально-економічних систем до екзогенних змін: монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Калініченко. Х. : ФОП Панов А. М., 2019. С. 560–571
3. Mashchenko M., Dykan O. Developing the mechanism of the state-private partnerships as necessary condition to provide environmental security in modern conditions of geopolitical transformations // Ensuring national economic security in the context of geopolitical transformations: monograph/ under the general editorship of Doctor of Economics, Professor L.L. Kalinichenko / Higher School of Socifl and Economic. – Przeworsk: WSSG, 2019. – p. 45-55.

